

TÁRGY: Építészeti alapismeretek	TANÉV	FÉLÉV	ÉVFOLYAM
ELŐADÓ: Vasáros Zsolt DLA egyetemi docens Helfrich Szabolcs egyetemi adjunktus	2009/2010.	I.	N.III. Műszaki menedzser

Bizánci építészet – óravázlat

- A római birodalmat Theodosius császár 395-ben megosztja, a nyugati 476-ban elbukik, a keletrómai 1453-ig fennáll.
- A keleti birodalom a VI. században éli első fénykorát Justinianus császár idején. Az antik kultúra keresztény szellemben töretlenül fejlődik tovább Justinianus koráig. Legfőbb feladatok a templomok, paloták, védművek, továbbá a különböző mérnöki létesítmények.
- A monumentális bizánci építészet a korai keresztény építészet hosszanti és centrális térrendszereit fejleszti tovább, a VI. századtól a bazilikák tereit boltozatokkal fedik be. A keresztház központi terét dobbal kiemelt kupolával fedték, az oldalhajót dongákkal boltozták be.
- A bizánci építészet, ezen belül a templomépítészet jellemző tömegformája az egyszerű vagy összetett tömb(ök) addíciója, felettük különböző magasságban kupolák, tetőfelépítmények. Legjellegzetesebbek a 9 osztású templomok, amely hasábok kompozíciója, sarok és középkupolákkal. A külső oldalakhoz apszisok, kapcsolódhatnak, fokozva a lépcsős tömegforma karakterét.
- Egyik legjelentősebb szerkezeti vívmány a csegelyes kupola, amely a szögletes és kör alaprajzú tér közötti átmenet áthidalásán alapul gömbcikkellyek segítségével.
- A IX. századtól kezdve a belmagasság és a bevilágítás hatékonyságának növelése miatt jobbra vagy tamburra helyezik a kupolát. A kupolák oldalnyomását az összetett térrendszer félkupolái, oldalhajói veszik fel.
- A tér alapvető újrafogalmazásával az antik formavilág is elveszti a szerepét. Fontos újítás a kosárfejezetes oszlop, amely az oszlopfők és vállkövek egyesítésével jön létre.
- Fontosabb példák:
 - Konstantinápoly: Sergius és Bacchus templom, 525-527 között épül, feltehetően a Hagia Sophia mesterei által
 - Konstantinápoly: Hagia Sophia – 532-537 között trallészi Anthémiosz és milétoszi Iszidórosz irányításával, majd a kupola beomlása után 558-562 között az ifjabb Iszidórosz építi újjá, a kupola 32 m átmérőjű.
 - Ravenna: San Vitale
 - Velence: San Marco
- A bizánci építészet kisugárzása és tartós hatása a Nyugat-Európai középkori építészetet is jelentősen befolyásolta, mind a kifejlesztett alaprajzi rendszerek, mind pedig a részletek, felületképzések területén.

Ajánlott irodalom:

- Szentkirályi Zoltán-Détsy Mihály: *Az építészet rövid története*, Műszaki Könyvkiadó, Budapest (több kiadásban)
- Cs. Tompos Erzsébet: *Az építészet története. Középkor. Bizánci és iszlám építészet*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1989.